

Студент 5 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Розглянуто сутність категорій "конкуренція", "конкурентні переваги", "конкурентоспроможність підприємства" та визначено їх взаємозв'язок; проведено порівняльний аналіз підходів до визначення конкурентоспроможності підприємства та її основних характеристик.

Аннотация. Рассмотрена сущность категорий "конкуренция", "конкурентные преимущества", "конкурентоспособность предприятия" и определена их взаимосвязь; проведен сравнительный анализ подходов к определению конкурентоспособности предприятия и его основных характеристик.

Annotation. Article contains theoretical researches by of the categories "competition", "competitive advantages", "competitiveness of the enterprise". They considered essence categories and their interrelation is defined; the comparative analysis of approaches to definition of competitiveness of the enterprise and its basic characteristics is carried out.

Ключові слова: конкуренція, конкуренти, конкурентні переваги, конкурентоспроможність, конкурентні відносини, конкурентне середовище, конкурентна позиція.

Конкуренція, з одного боку, – це економічне змагання за досягнення якнайкращих результатів у сфері певної діяльності, боротьба виробників за найвигідніші умови господарювання, отримання максимального прибутку, з іншого – це невід'ємна складова і найважливіший елемент ринкового механізму, який забезпечує взаємодію ринкових суб'єктів у виробництві і збуті продукції, а також у сфері вкладення капіталу. З цього виходить, що конкурентоспроможність є обов'язковою умовою виживання й подальшого розвитку ринкового суб'єкта.

Одним із стратегічних завдань забезпечення розвитку економіки України на сучасному етапі є підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств. Важливий фактор вирішення даного завдання і становить створення ефективної системи управління на підприємствах, яка б забезпечувала їм стійкі конкурентні переваги на ринку.

Досягнення конкурентних переваг є метою і результатом стратегічного управління підприємства, концентрованим проявом лідерства серед конкурентів. Це постійний пошук ресурсів, що використовуються, форм і видів діяльності підприємства й реалізація їх нових можливостей. Результатами реалізації цих процесів, що визначають інноваційний розвиток та стійку конкурентну перевагу підприємства на ринку, є проектування та впровадження нових товарів і технологій.

В економічній літературі конкурентні переваги підприємства часто ототожнюються з його конкурентоспроможністю. Зміст поняття конкурентоспроможності трактується як з погляду продуктивності (К. Мак-Кі, С. Сесіон-Робінсон, М. Портер), так і з погляду взаємозв'язку з результатами діяльності одиниці бізнесу (Б. Скотт, Р. Пейс, Е. Стефан). Деякі автори визначають конкурентоспроможність як "властивості об'єкта конкуренції (товару чи послуги), яка забезпечує його привабливість на ринку", а інші – як "позиції на ринку суб'єкта конкуренції – країни чи товаровиробника, яка обумовлюється економічними, соціальними і політичними факторами". Ряд авторів використовують інтегрований підхід, згідно з яким конкурентоспроможність визначається як "властивість товару, послуги чи суб'єкта конкурентних відносин виступати на ринку поруч з присутніми там аналогічними товарами, послугами чи суб'єктами ринкових відносин".

Отже, поняття "конкурентоспроможність" багатьма авторами визначається по-різному. Так, М. Портер зазначив, що конкурентоспроможність – це відносна категорія порівняння підприємств за рівнем зростання, реагування, адаптації до змін та витривалості до конкурентної боротьби. Для Деніелса Д. Д. і Радеба Л. Х. – це реальна і потенційна можливість підприємства в існуючих умовах проектувати, виготовляти та збувати товари, які за ціновими і неціновими характеристиками є більш привабливими, ніж товари конкурентів. Мінько Е. В. і Кричевський М. Л. визначили конкурентоспроможність як рівень ефективності використання суб'єктом господарювання економічних ресурсів порівняно з конкурентами. На думку Воронкової А. Є., це поняття визначається як узагальнюючий, підсумковий показник стійкої роботи, що містить у собі результати дій і зусиль різних виробничих, обслуговуючих та управлінських підрозділів, підсистем і ресурсів, які використовувалися. Іванов Ю. Б. [1] дав наступне визначення конкурентоспроможності: система взаємодіючих факторів, що характеризує ступінь реалізації потенційних можливостей підприємства зі створення і утримання протягом певного часу конкурентної переваги. За словами Піддубного І. О., конкурентоспроможність – це інтегрована властивість економічної системи, яка зумовлює реалізацію мети та досягнення результатів функціонування, необхідних і достатніх для активного позиціонування системи в конкурентному ринковому просторі.

Усі представлені визначення "конкурентоспроможність" доповнюють одне одного. Можна стверджувати, що під конкурентоспроможністю в загальному значенні розуміють здатність ефективного функціонування в умовах конкурентного середовища.

З урахуванням наведеного, можна виділити три підходи до визначення конкурентоспроможності

1) система, яка складається з безперервно взаємодіючих чинників і характеризує ступінь реалізації потенційних можливостей підприємства до отримання й утримання протягом довгого часу конкурентної переваги;

2) здатність виробничо-економічних систем змінювати траєкторію розвитку або намічений режим функціонування в процесі адаптації до змін зовнішнього середовища з метою збереження, розвитку вже існуючих або створення нових конкурентних переваг;

3) здібність підприємства до отримання синергічного ефекту від раціонального використання існуючих і знову створюваних у процесі реалізації стратегії розвитку конкурентних переваг.

Аналіз визначень конкурентоспроможності економічного суб'єкта дає можливість виділити основні характеристики конкурентоспроможності:

1) відносний характер – конкурентоспроможність виявляється тільки в результаті порівняння характеристик економічного суб'єкта з характеристиками інших суб'єктів даного ринку;

2) релевантний характер, який означає, що траєкторія руху даного економічного суб'єкта (його конкурентна позиція) відносно до інших суб'єктів може бути визначена тільки у межах релевантного зовнішнього середовища;

3) часовий характер (динамічність) – характеризує місце суб'єкта в конкурентному полі в координатах часу як результат його конкурентної діяльності.

Таким чином, конкурентоспроможність економічного суб'єкта передбачає його потенційну або реалізовану здібність до функціонування у релевантному зовнішньому середовищі, яка ґрунтується на конкурентних перевагах і відображає його позицію щодо конкурентів.

Відповідно до рівнів конкуренції (мікро-, мезо-, макро- і мегарівень), що виділяються, можна виділити і декілька видів конкурентоспроможності залежно від рівня й об'єкта аналізу: конкурентоспроможність країни і конкурентоспроможність національної економіки (макроекономічний підхід), конкурентоспроможність галузі й регіону (мезоконкурентоспроможність), конкурентоспроможність підприємства і конкурентоспроможність товару (мікроконкурентоспроможність).

Кожна з цих категорій має суттєві відмінності та характерні риси, які підтверджують правомірність і доцільність такої їх диференціації. Узагальнюючим для всіх даних категорій є те, що вони відображають здатність досліджуваного об'єкта ефективно виконувати свої функції в умовах формування конкурентного середовища.

Таким чином, конкурентоспроможність підприємства різнобічно характеризує його існування на ринку, дозволяє оцінити поточний, а також майбутній стан і є важливою складовою успіху. У даний час розвиток економіки України супроводжується низкою невирішених проблем, серед яких однією з важливих для більшості українських підприємств є проблема досягнення і збереження певного рівня конкурентоспроможності.

Наук. керівн. Матвієнко-Біляєва Г. Л.

Література: 1. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночной экономики : монография / Ю. Б. Иванов. – Х. : РИО ХГЭУ, 1997. – 246 с. 2. Войнаренко М. Економічна конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість України / М. Войнаренко, О. Фурманюк // Економіст. – 2006. – № 12. – С. 25–28. 3. Малярець Л. Я. Економіко-математичні аспекти діагностики конкурентоспроможності підприємства : монографія / Л. Я. Малярець, Л. О. Норік. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 216 с. 4. Управління конкурентними перевагами підприємства : наукове видання / І. П. Отенко, С. О. Полтавська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 212 с.